

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1996-1997

26 november 1996

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heer Guy Swennen c.s. –

**houdende wijziging van artikel 48 van het Wetboek der Successierechten
inzake in partneriaat samenwonenden**

Dit voorstel van decreet werd op 11 juni 1997 door de indiener ingetrokken en vervolgens overgenomen door de heren Patrick Lachaert, Karel De Gucht en Ludo Sannen.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Successierechten worden thans berekend volgens een tarief dat afhankelijk is van de band (graad van bloedverwantschap of helemaal geen verwantschap) die men met de overledene had en van de grootte van de erfenis. Ongehuwde samenwoners worden het zwaarst belast omdat hun band met de overledene beschouwd wordt als een band tussen vreemden. Die visie stamt uit napoleontische tijden.

De voorbije decennia ontstond een totaal nieuwe realiteit inzake samenlevingsvormen. Op dat vlak gaapt een diepe kloof tussen het Wetboek der Successierechten en de maatschappelijke werkelijkheid.

Onze samenleving kent slechts degelijke rechtsgevolgen toe aan één samenlevingsvorm : het huwelijk.

Het ongehuwd samenwonen wordt stilaan wel geëdoogd zodat de rechtspraak een waaier van overeenkomsten en constructies niet langer nietig verklaart wegens "strijdig met de openbare orde en goede zeden".

Maar fundamentele onrechtvaardigheden blijven onopgelost en geven dagdagelijks aanleiding tot menselijke drama's. De waslijst is te lang om binnen het bestek van deze toelichting uiteen te zetten. Menselijke drama's doen zich voor omdat het geheel van wetten en decreten die gelden in het Vlaamse Gewest, nog steeds geen enkele aandacht besteedt aan ongehuwd samenwonen. De enige uitzondering is een gedeelte van het sociale zekerheidsrecht waar de notie "samenwonenden" wel in zwang is.

Het bijna volstreekte stilzwijgen van onze wetten en decreten over ongehuwd samenwonenden is niet meer of minder dan zuivere discriminatie.

Wat is immers de algemene definitie van discriminatie ? Het is het bewust ongelijk behandelen van personen die zich in gelijke of soortgelijke omstandigheden bevinden.

Als men het ongehuwd samenwonen definieert als een leefgemeenschap tussen twee personen ongeacht hun geslacht, gekenmerkt door een bestendigheid of minstens een intentie van bestendigheid, dan is dat ongehuwd samenwonen een zeer verge-

lijkbare situatie met die waarin gehuwden zich bevinden. Het betreft in beide gevallen een situatie waarbij twee mensen, uit liefde voor elkaar, samenleven, verantwoordelijkheid opnemen en hun verbondenheid, ook na de dood van een van beiden, gestalte wensen te geven ten bate van de overlevende partner. Dat is de essentie van wat wij verstaan onder "in partneriaat samenwonenden".

In partneriaat samenwonen is duidelijk een ander soortig samenwonen dan het toevallige tijdelijke samenwonen.

Het impliceert rechten en plichten die enkel door federale wetten een sluitende vormgeving kunnen krijgen. Ons federale wetsvoorstel "Instapregeling voor samenwonenden" was op diezelfde visie gestoeld en omvatte rechten en plichten.

Die kunnen wij bij voorstel van decreet niet aanreiken, maar niets belet ons de voorgestelde aanpassing in te passen in een visie en vormgeving die de louter financiële benadering duidelijk overstijgt.

In die optiek moet dit voorstel van decreet tot gelijkschakeling van successierechten tussen ongehuwd samenwonenden en gehuwden, bekeken worden.

Voor de ongehuwd samenwonenden die kiezen voor samenwonen in partneriaat, zullen dus dezelfde tarieven inzake successierechten gelden als voor gehuwden.

Dat systeem behoudt en eerbiedigt ten volle de vrijheid van de verscheidenheid in het ongehuwd samenwonen :

- het niet-georganiseerde samenwonen waarbij de betrokkenen in geen enkele voorafgaande regeling van rechtsgevolgen wensen te voorzien ;
- het conventioneel-georganiseerde samenwonen met een samenwoningsovereenkomst waarin men bepaalde contractuele verbintenissen aangaat ;
- het partneriaat-samenwonen, al dan niet gecombineerd met een samenwoningsovereenkomst, waarbij men, bij testament, de overlevende partner kan bevoordelen en waarbij hetzelfde successierechten-tarief als van gehuwden toepasselijk is.

De keuzevrijheid blijft dus maximaal.

Door het instellen van een partneriaatsregister, waarin men twee jaar ingeschreven moet zijn om hetzelfde regime aan successierechten te krijgen als gehuwden, voorkomt men allerhande misbruiken die wel mogelijk zijn als enkel het criterium zou gelden van gezamenlijke inschrijving in het bevolkingsregister.

Daarenboven worden dezelfde toelaatbaarheids- en verbodsbepalingen als voor het huwelijk voorgesteld, om elke discussie over de toepassingsdraagwijdte te vermijden en tegelijkertijd om de gelijke behandeling tussen vergelijkbare samenlevingsvormen zoveel mogelijk te respecteren. De kans dat het partneriaatsregister inzake successierechten louter financieel gehanteerd wordt, kan men niet helemaal uitsluiten maar ze wordt toch beperkt. Er zijn immers drie drempels :

- een testament ;
- twee jaar ononderbroken samenwoning te bewijzen met een uittreksel uit het bevolkingsregister ;
- twee jaar ononderbroken inschrijving in het gemeentelijk partneriaatsregister, het bewijs van de uiting van de partneriaatswil, wat voorzeker een moreel-psychologische drempel impliceert voor zij die om andere dan partneriaatsredenen een verlaagd successietarief willen genieten.

Door het koninklijk besluit van 12 juni 1996 (Belgisch Staatsblad van 27 augustus 1996) is een standaardprocedure om het bestaan van vermogensrechtelijke contracten op te nemen in een speciaal daartoe ingesteld register een feit.

In dat verband dient eveneens verwezen naar de Omzendbrief van 14 oktober 1996 van de Minister van Binnenlandse Zaken.

Bij uitvoeringsbesluit kan de Vlaamse regering de specifieke notie partneriaatsregister, als specifiek vermogensrechtelijk contract, hier inpassen ; met het oog op het toekennen van specifieke rechtsgevolgen op het vlak van de successierechten.

Dit laatste is een expliciete gewestbevoegdheid.

Indien geoordeeld zou worden dat dit verder gaat dan een loutere expliciete gewestbevoegdheid, wensen wij hierna in ondergeschikte orde een argumentarium te verschaffen dat aantoonst dat een en ander minstens een impliciete gewestbevoegdheid betreft.

Dat de tarieven inzake successierechten een gewestbevoegdheid betreffen, staat buiten kijf. De vraag of het opleggen aan de steden en gemeenten van de verplichting tot het bijhouden van een partneriaatsregister een gewestbevoegdheid is, kan niet anders dan positief beantwoord worden.

Voorzeker betreft het geen expliciete gewestbevoegdheid. De bevoegdheid tot het instellen van een partneriaatsregister als voorwaarde voor een verlaagd successietarief voor ongehuwd samenwonenden kan een schoolvoorbeeld genoemd worden van "impliciete bevoegdheden" waarover gemeenschappen en gewesten beschikken.

De toegewezen aard van de gemeenschaps- en gewestbevoegdheden wordt afgezwakt door de zogenaamde "implied powers" waarover ze beschikken.

Artikel 10 van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980 is terzake overduidelijk :

"De decreten kunnen rechtsbepalingen bevatten in aangelegenheden waarvoor de Raden niet bevoegd zijn, voor zover die bepalingen noodzakelijk zijn voor de uitoefening van hun bevoegdheid."

Uiteraard stelt het Arbitragehof in zijn rechtspraak restrictieve voorwaarden voor de toepassing van die impliciete bevoegdheden :

1. De rechtsbepalingen moeten noodzakelijk zijn voor een zinvolle uitoefening van de uitdrukkelijk toegewezen bevoegdheid : dat is in deze toelichting uitvoerig uiteengezet. Trouwens heel de opbouw van de successierechten werd en is in wezen gebaseerd op de band tussen personen, en dus op de visie die de decreetgever daarover heeft. Het partneriaatsregister is daar een essentiële en dus noodzakelijke regeling in, wil men rekening houden met de nieuwe realiteit van het partneriaatssamenwonen. Het alternatief is dat men het loutere samenwonen hanteert met alle mogelijke misbruiken vandien, wat geen zinvolle invulling zou zijn van de expliciete bevoegdheid. Er is dus wel degelijk een zeer nauwe band tussen de uitdrukkelijke gewestbevoegdheid en het organiseren van een partneriaatsregister zodat dit in wezen een louter noodzakelijk accessorium is.
2. De tweede voorwaarde van het Arbitragehof houdt in dat de betreden federale aangelegenheid zich leent tot een gedifferentieerde regeling. Ook dat is het geval : omdat er op federale

wettelijke vlak terzake een vacuüm is, kan er van doorkruising geen sprake zijn.

3. De derde restrictieve voorwaarde houdt in dat de weerslag op de federale aangelegenheid marginaal moet zijn. Ook aan deze voorwaarde wordt voldaan. De "federale aangelegenheid" betreft het opleggen aan de steden en gemeenten tot het bijhouden van een partneriaatsregister. De last voor de gemeente terzake is zowel financieel als organisatorisch minimaal. De Vlaamse Minister van Binnenlandse Zaken kan dat bij eenvoudige omzendbrief realiseren.

Het aanwenden van de impliciete bevoegdheid van het Vlaams Gewest, is daarenboven zelfs overbodig, en wordt in deze toelichting in onderschikte orde, volledigheidshalve, weergegeven. Er is immers het koninklijk besluit van 12 juni 1996 (bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van 27 augustus 1996), waarbij uitdrukkelijk in de mogelijkheid voorzien wordt om "vermogensrechtelijke contracten" op te nemen in de bevolkingsregisters, of het nu om huwelijkskontrakten gaat dan wel om afspraken tussen ongehuwden. In zijn omzendbrief, die op 4 november 1996 van kracht werd, legde de federale minister van Binnenlandse Zaken, alle gemeenten de verplichting op om gevolg te geven aan alle vragen tot registratie van een vermogensrechtelijk contract tussen personen.

Middels de nodige uitvoeringsbesluiten kan de Vlaamse regering het partneriaatsregister hier perfect in inpassen.

Niets staat derhalve een gemeentelijk partneriaatsregister met enkel rechtsgevolgen op het vlak van de successierechten in de weg.

Maar het blijft onze hoop en ons streven dat in onze samenleving op korte termijn een partneriaatsregister met meer tastbare rechtsgevolgen het daglicht zal zien, zodat in partneriaat samenwonenden bijvoorbeeld niet enkel bij testamentaire erfopvolging, maar evenzeer bij erfopvolging ab intestato niet langer in de kou blijven staan.

Maar ook dat zou slechts een stap zijn in de volledige afbouw van discriminaties tussen vergelijkbare samenlevingsvormen, in welke richting dan ook : tussen gehuwden en in partneriaat samenwonenden en omgekeerd.

Guy SWENNEN

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

In artikel 48 van het Wetboek der Successierechten worden in het opschrift van tabel 1 na de woorden "Tussen de echtgenoten" de woorden "of in partneriaat samenwonenden" toegevoegd.

Artikel 3

Aan hoofdstuk VI, afdeling I van hetzelfde wetboek wordt een artikel 48³ toegevoegd, dat luidt als volgt :

"Artikel 48³

Als "in partneriaat samenwonenden" worden beschouwd : twee personen van hetzelfde of van verschillend geslacht die zich sedert twee jaar ononderbroken ingeschreven hebben in een gemeentelijk partneriaatsregister en gedurende dezelfde periode een ononderbroken samenwoning hebben, te bewijzen met een uittreksel uit het bevolkingsregister.

Twee natuurlijke personen zoals vermeld kunnen zich slechts samen inschrijven in het gemeentelijk partneriaatsregister onder de volgende voorwaarden :

- geen van beide is gehuwd of ingeschreven in een ander partneriaatsregister ;
- beide beschikken over de nodige bekwaamheid, overeenkomstig de artikelen 1123 en 1124 van het Burgerlijk Wetboek ;
- tussen hen bestaat geen bloed- of aanverwantschap tot en met de derde graad.

Een partner kan zich laten schrappen uit een gemeentelijk partneriaatsregister bij aangetekende brief aan de bevoegde Ambtenaar van de Burgerlijke Stand. Het einde van het partneriaat gaat in twee maanden na ontvangst van de aangetekende brief. "

Guy SWENNEN

Carlos LISABETH

Peter VANVELTHOVEN
